

Innovatsiooni korraldamine TAKSi

Teadus-ja arendustegevuse korralduse seaduse (TAKSi) muutmise aruteludes on esile kerkinud mitmeid küsimusi seoses innovatsiooni käsitlemise ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (MKMi) rolliga TAKSi. Tulenevalt TAKSi töörühmade aruteludest ja ettepanekutest, koostas MKM koostöös partneritega alljärgnevad esmased ettepanekud innovatsiooni korraldamiseks TAKSi. Tegu on töödokumendiga, sisaldades esmaseid sõnastuse ettepanekuid ja üldiseid märkusi, kõik kommentaarid, ettepanekud ja täiendused on oodatud.

1. EAS lisamine TAKSi

TAKSi töörühmade käigus on esile kerkinud mure, et võrreldes teaduspoole korraldamisega ei ole innovatsiooni korraldamine piisavalt käsitletud ning seaduse tasemel jääb ebaselgeks, kellel ja millised ülesanded innovatsiooni korraldamise kontekstis lasuvad. Lisaks on välja toodud, et sarnaselt teadussüsteemile, kus on selge roll Eesti Teadusagentuuril, peaks TAKSi raames olema kirjeldatud ka Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse (EASi) rolli innovatsioonisüsteemi korraldamisel.

Võttes arvesse ettepanekuid ja arutades vastavat küsimust partneritega, leidis MKM, et TAKSi tuleks käsitleda EASi, kui arendustegevuse ja innovatsiooni korraldamise eest vastutava riikliku sihtasutuse, rolli ja ülesandeid. Siinkohal on oluline, et kirjeldus annaks ühepoolt EASile selged ülesanded ja vastutuse aga samas ei oleks liigselt detailne ja ülereguleeriv (sh sarnasel tasemel nagu Eesti Teadusagentuuri roll ja ülesanded, lisa 1). Esialgse sõnastuse ettepanek on järgnev:

Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus

(1) Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus on riigi sihtasutus, mille ülesanded tehnoloogilise arendustegevuse ja innovatsiooni korraldamisel on:

- 1) kasvatada ettevõtete teadus-ja arendustegevuse ning innovatsiooni teadlikust;
- 2) kasvatada ettevõtete teadus-ja arendustegevuse ning innovatsiooni võimekust;
- 3) toetada ettevõtete teadus-ja arendustegevuse ning innovatsiooni projekte/ viia ellu (rahastada) ettevõtete teadus-ja arendustegevuse ning innovatsiooni toetusmeetmeid;
- 4) toetada ettevõtete rahvusvahelistumist ja osalemist rahvusvahelistes teadmusvõrgustikes;
- 5) analüüsida ja seirata innovatsioonikeskkonda ning innovatsioonipoliitika elluviimist.

(2) Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus:

- 1) kaasab oma tegevusse pädevaid eksperte ning arvestab otsuste tegemisel nende hinnanguid;
- 2) tegutseb kooskõlas teadus- ja arendustegevust suunavate valdkonna arengukavadega;
- 3) on rahastamisotsuste tegemisel ja menetlemisel sõltumatu.

2. MKM ülesannete ülevaatamine

Töörühmade arutleti ka selle üle, kas TAKSi oleks vaja MKMi, kui innovatsioonipoliitika elluviija, ülesandeid ja rolli üle vaadata. Nii MKMi siseselt kui ka partneriga arutades leiti, et hetkel kehtivas TAKSi on MKM roll ja ülesanded üldjoones piisava detailsusega kirjeldatud ning peegeldavad üpris hästi HTMi rolli ja ülesandeid (lisa 2). Küll aga tuleks vaadata üle täpsem sõnastus ja ühtlustada HTM-MKM ülesandeid. Kui võrrelda HTM ja MKM ülesandeid hetkel kehtivas TAKSi, siis MKM ülesannete sõnastust võiks täiendada järgnevalt:

(3) Lisaks käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatule Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium:

1) teostab riiklikku innovatsioonipoliitikat ning korraldab tehnoloogilist arendustegevust ja innovatsiooni;

2) töötab välja ja esitab Vabariigi Valitsusele ettepanekuid tehnoloogilise arendustegevuse ning innovatsioonipoliitika kohta;

3) korraldab ettevõtete arendusuuringute, arendustegevuse ja innovatsiooni finantseerimist;

4) koordineerib riiklikul tasemel ja korraldab rahvusvahelist tehnoloogiaalast koostööd ning vajadusel korraldab selle Eesti-poolset finantseerimist;

5) täidab muid käesoleva lõike punktides 1-4 nimetatud valdkondades temale seadusega või seaduse alusel pandud ülesandeid.

Lisanduva ülesandena pakuks MKM välja:

6) korrastab arendustegevuse pakkumise poolt

Viimase all on mõeldud, et MKM koordineerib arendus-ja kompetentsikeskuste tegevust.

3. HTM ja MKM ühisosa

Nii TAKSi töörühmades kui ka partneritega suheldes on tõstatud küsimus, kas ja kuidas peaks TAKSi raames olema TAI süsteemi osapoolte omavaheline koostöö kirjeldatud ning kuidas luua TAI süsteemi tervikpilt. Siinkohal võiks lähtuda TAIE arengukavast, kus lisaks selgetele MKM ja HTM osadele/ülesannetele on kahe ministeeriumi ühisosa ja vastutus. TAKSis võiks see olla näiteks HTM ja MKM ülesannetele järgnev punkt, kus kirjeldatakse, et kahe ministeeriumi ühine ülesanne on:

HTM ja MKM korraldavad/vastutavad ühiselt teadus-ja arendustegevuse ja innovatsioonisüsteemi tervikliku toime eest sh korraldavad ühiselt arendustegevust ja/või teadmussiiret teadusasutuste ja ettevõtete vahel. /Antud hetkel ei ole sõnastus ehk niivõrd oluline kui see, et TAKSi raames lisanduks nõ tervikpilti ja erinevate osapoolt vahelist koostööd kirjeldav punkt./

4. Baasfinantseerimine

Aruteludes on ka lähtunud, et arendustegevuse ja innovatsiooni rolli suurendamiseks peab vastav teema olema käsitletud ka teaduse rahastusinstrumentide vaates. Selleks, et teadustulemused üha rohkem mõju omaks ning innovatsioonisüsteemi toetaks, teeme ettepaneku baasfinantseerimise määramise kriteeriumites võtta rohkem arvesse seda, milline on potentsiaal, et teadustulemused Eestis mõjuks muutuks st teadmussiirde komponente. Näiteks, intellektuaalomandi (IO) komertsialiseerimine (teenitud tulu) või ettevõtluskoostööd/lepingud/projektid (saadud tulu).

5. Intellektuaalomand

Kuna teadmussiirde keskmeks teemaks on IO küsimus, siis teeme ettepaneku arutada IO-d TAKSi raames ning mõelda ühiselt, kas ja millises ulatuses IO peaks TAKSis olema reguleeritud. Näiteks, kas TAKS peaks reguleerima ülikoolide IO (ühtset) käsitlemist.

6. Mõisted

Selleks, et arendustegevuse ja innovatsiooni käsitlemine TAKSis (ja teistes seadusaktides) oleks üheti arusaadav, on oluline vaadata üle sellega seotud mõisted. Näiteks vajaksid käsitlemist mõisted *tehnoloogiline arendustegevus*, *tehnoloogiasiire* aga ka tuleks üle vaadata *innovatsiooni* mõiste ning selle vastavuse rahvusvaheliselt kokkulepitule (st. Frascati ja Oslo käsiraamatu definitsioonidele).

7. TA-asutused ja evalveerimine

TAKSi töörühmades on tõstatud küsimus TA-asutuste defineerimise ja evalveerimise rolli üle. On igati mõistetav, et avalik-õiguslikku ja eraõiguslikku TA-asutust ei ole võimalik samade kriteeriumite vastu evalveerida, kuna neil on erinevad rollid, ülesanded, tegevused ja eesmärgid. Samas on eraõiguslikel TA-asutustel oluline roll teadmussiirdel ja just arendustegevuste elluviimisel. Kui TA-asutuse esmaseks kriteeriumiks on evalveerimine ning evalveeritakse väga spetsiifiliste, teadusele omaste kriteeriumite põhjal, siis vajab lahendamist eraõiguslike TA-asutuste rolli, tegevuste ja ülesannete kirjeldamine osana TAI süsteemist ning kas ja kuidas tagatakse nende ligipääs vajalike rahastusinstrumentidele ja toetatakse nende järjepidevust.

8. Meetmete käsitlemine

Vastavalt töörühmades arutatule, toetame et rahastuse osas kirjeldatakse TAKSis üldised rahastusinstrumentid ning konkreetsed toetusmeetmed (näiteks §16 Arendustoetus) kirjeldatakse juba teistes (alam) seadusaktides (näiteks meetmete toetamise tingimuste ja korra määrustes).

Kokkuvõtte koostas Mikk Vahtrus (mikk.vahtrus@mkm.ee), Majandus-ja Kommunikatsiooni-ministeeriumi teadusnõunik.

Lisa 1: Eesti Teadusagentuuri ettepanek ETAgil ülesannete üldisemaks sõnastuseks:

Eesti Teadusagentuur

(1) Eesti Teadusagentuur on riigi sihtasutus, mis:

- 1) rahastab teaduslikke uurimisprojekte konkurentsipõhistes rahastamisinstrumentides;
- 2) edendab rahvusvahelist teaduskoostööd;
- 3) osaleb teaduse kvaliteedi hindamisel;
- 4) toetab teadus- ja innovatsioonipoliitikat teadus- ja arendustegevuse kohta informatsiooni kogumise ja analüüsiga;
- 5) edendab teaduse populariseerimist ja teaduskommunikatsiooni.

(2) Eesti Teadusagentuur:

- 1) kaasab oma tegevusse pädevaid eksperte ning arvestab otsuste tegemisel nende hinnanguid;
- 2) tegutseb kooskõlas teadus- ja arendustegevust suunavate valdkonna arengukavadega;
- 3) lähtub oma tegevuses teaduseetika põhimõtetest ja heast teadustavast;
- 4) on rahastamisotsuste tegemisel ja menetlemisel sõltumatu.

Lisa 2: HTM ülesanded kehtivas TAKSis:

(2) Lisaks käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatule Haridus- ja Teadusministeerium:

- 1) teostab riiklikku teaduspoliitikat ning korraldab teadus- ja arendustegevust;
- 2) töötab välja ja esitab Vabariigi Valitsusele ettepanekuid teaduspoliitika ning teadus- ja arendustegevuse strateegia kohta;
- 3) korraldab teadus- ja arendusasutuste teadus- ja arendustegevuse finantseerimist ;
- 4) korraldab teadusraamatukogudele teadusinformatsiooni ja arhiivraamatukogudele teavikute hankimise finantseerimist;
- 5) koordineerib riiklikul tasandil rahvusvahelist teadusalast koostööd ja korraldab selle finantseerimist;
- 6) koordineerib teadusraamatukogude ühtse komplekteerimiskava koostamist;
- 7) korraldab teadus- ja arendustegevuse evalveerimist;
- 8) korraldab teadustööde riiklikke konkursse ja kehtestab nende läbiviimise tingimused ja korra ;
- 9) täidab muid käesoleva lõike punktides 1-8 nimetatud valdkondades temale seadusega või seaduse alusel pandud ülesandeid.